

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ

У статті досліджено динаміку валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Зроблено компаративний аналіз динаміки вітчизняного ВВП та ВВП провідних країн світу.

Визначено особливості ВВП України і методи його розрахунку. Виокремлено чинники, які впливають на динаміку ВВП. Серед них

зокрема значні макроекономічні дисбаланси, військовий конфлікт на Сході України, глибокі структурні диспропорції, велика частка тіньової економіки.

Ключові слова: ВВП, реальний ВВП, номінальний ВВП, ВВП на душу населення, тіньова економіка.

THE LEVEL OF GDP OF UKRAINE: ANALYSIS AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT

Annotation. The article investigates the dynamics of gross domestic product (GDP) of Ukraine. A comparative analysis of the dynamics of domestic GDP and GDP of the leading countries of the world is made.

The features of Ukraine's GDP and methods of its calculation are determined. The factors that affect the dynamics of GDP are identified. Among

them are significant macroeconomic imbalances, the military conflict in Eastern Ukraine, deep structural imbalances, and a large share of the shadow economy.

Key words: GDP, real GDP, nominal GDP, GDP per capita, shadow economy.

Вступ та постановка проблеми. На даний час дуже багато показників виміру економічного розвитку країн, проте основним показником на макрорівні все ж залишається валовий внутрішній продукт (ВВП), який характеризує сукупну ринкову вартість кінцевих товарів та послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами в поточному періоді на економічній території країни.

Для якіснішої оцінки рівня економічного розвитку, крім загального рівня ВВП, визначається обсяг ВВП у розрахунку на одну особу. Важливе значення показник ВВП у розрахунку на одну особу має насамперед під час зіставлень з іншими країнами світу. За допомогою факторного аналізу можна визначити подальший економічний розвиток та чинники, що на нього впливають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки динаміки ВВП та його розвитку досліджуються в наукових роботах багатьох вчених, зокрема В. Гейця, А. Гальчинського, І. Багратіна, О. Дзюблюка, І. Манцурова, М. Савлука, А. Савченка, Л. Петкова та інших вітчизняних вітчизняних вчених. Необхідність

подальшого вивчення та аналізу з метою відновлення економіки є очевидною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Показник ВВП характеризує можливості економіки щодо забезпечення добробуту населення в трьох аспектах:

- ефективності розподілу виробництва на продукти проміжного та кінцевого призначення;
- структури кінцевого попиту (споживання, нагромадження, внутрішньоторговельне сальдо);
- первинних доходів.

ВВП є також основою вимірювання структури виробництва, міжнародних порівнянь якості життя, оцінки дефіциту державного бюджету, грошової емісії та ін. Його головною особливістю є охоплення вартості тільки тих товарів і послуг, які вироблені на території даної країни.

Оскільки усі основні показники в системі національних рахунків відображають результати економічної діяльності за рік і виражені в цінах даного року, тому є номінальними. Номінальні показники не дозволяють здійснювати аналіз та порівняння ВВП різних країн світу,

а також порівнювати показники однієї країни в різні періоди часу. Такі показники можна порівнювати за допомогою реальних даних (показників реального виробництва та реального рівня доходів), які виражені в незмінних співставлених цінах. [1, ст. 45]. Тому дослідження динаміки ВВП України пов'язане з аналізом номінального та реального ВВП.

Номінальний ВВП – це ВВП розрахований в цінах даного року. На величину номінального ВВП впливають такі фактори: 1) зміни реального рівня виробництва; 2) зміна рівня цін. Реальний ВВП – це ВВП, який вимірюється в співставлених незмінних цінах, у цінах базового року. При цьому, базовим роком може бути обраний будь-який рік, за хронологією, як раніше так і пізніше даного (див. табл.1).

Впродовж 2010-2013 рр. реальний ВВП мав тенденцію до щорічного зростання. Така динаміка вказувала на незначне, проте зростання економіки України в цілому. Але у 2014 р. зростання обсягу номінального ВВП порівняно з 2013 р. сягнуло 121717 млрд. грн., або 108,3%, водночас обсяг реального ВВП у 2014р. впав

на 35103 млрд.грн. або до 97,5%. (рис. 1). Такі значні перепади, коли номінальний ВВП зростає, а реальний падає, відбуваються під час інфляції у зв'язку з зростанням цін на товари та послуги з одночасним скороченням обсягів виробництва, споживанням цих товарів. У підсумку скорочується купівельна спроможність населення, а також спостерігається падіння рівня життя.

Фактичні темпи зростання реального ВВП України в 2017р. виявилися на 2,5% вищими за очікування Національного банку, опубліковані в Інфляційному звіті регулятора за січень 2018 (2,1%). Про це йдеться в коментарі НБУ щодо фінальної статистики про зростання ВВП за 2017р. на 2,5%. Регулятор зазначив, що відновлення економіки України відбувається стрімкіше очікувань, і основним драйвером зростання став споживчий попит, а також вагомим рушієм залишалася інвестиційна активність. Крім того зростання реального ВВП сприяють зовнішні умови, оскільки обсяги експорту товарів та послуг у реальному вираженні зросли на 3,5% рік до року. [3]

Таблиця 1

Динаміка ВВП України*

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
ВВП, факт. ціни, млн. грн (номінальний ВВП)	1079376	1299991	1404669	1465198	1586918	1988544	2383182	2982900
ВВП, ціни попереднього року, млн. грн. (реальний ВВП)	949619	1138338	1303094	1404293	1369190	1431836	2034430	2147570
ВВП, постійні ціни 2010 р., млн. грн. (реальний ВВП)	1079376	1138338	1141055	1140750	1066394	961698	996236	1013345
ВВП на душу населення, грн (номінальний ВВП/ особу)	24798	29980	32480	33965	36904	46413	55848	70210
ВВП на душу населення, ціни попереднього року, грн. (реальний ВВП/ особу)	21817	26252	30132	32553	31841	33419	47680	56218

* Джерело: побудовано авторами на основі [2] без врахувань з 2014 р. тимчасово окупованих земель АРК та частини Донецької та Луганської областей

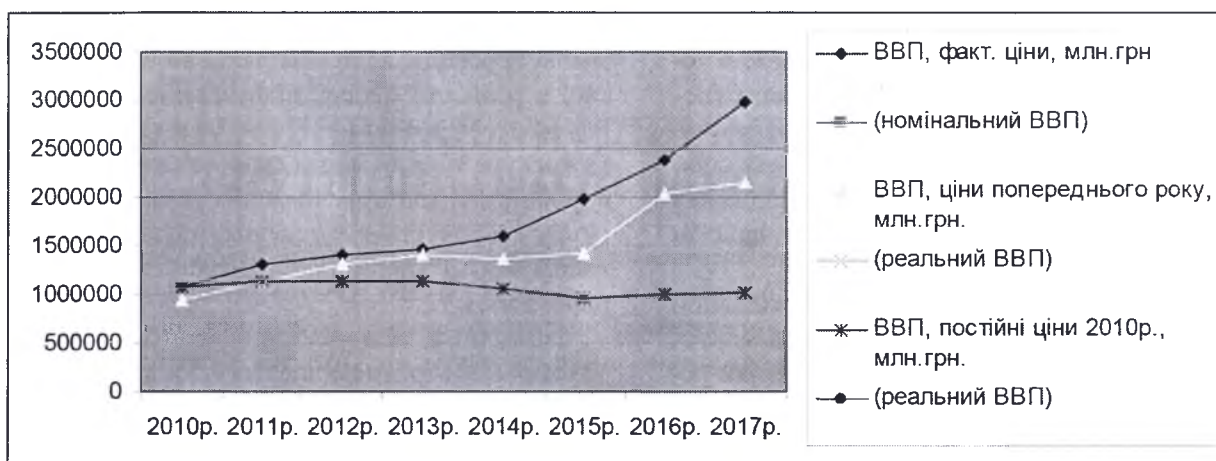

Рис. 1. Динаміка реального та номінального ВВП України*

* Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Частка України у світовій економіці з 1992 по 2016 рік зменшилася в три рази – до менш ніж 1,3% з 3,11% світового ВВП. У 1992 році частка ВВП України в загальносвітовому ВВП становила приблизно 3,1%, за чверть століття цей показник впав більш ніж в три рази – станом на 2016 рік він становив менше ніж 1,5%. Таким чином, вага і вплив нашої країни в світі за ці 25 років скоротилися більш ніж втричі.

Першочерговим заходом покращення ситуації має стати макроекономічна стабілізація та відновлення нормального функціонування банківської системи, за чим мають слідувати структурні перетворення. Не менш важливим є також заходи, направлені на підвищення якості та прозорості урядування, оскільки крім основних, ці заходи допоможуть підвищити ефективність видатків бюджету, зменшити втрати від корупції та підвищити якість державних послуг.

Незважаючи на значний природний та людський потенціал, приватизацію переважної більшості виробничого потенціалу країни, численні міжнародні кредити, які були освоєні владою на протязі останніх 20 років- виробничі потужності України не були модернізовані, об'єкти промисловості набули високого ступеня зношеності. В своїй більшості вітчизняна продукція галузей переробки втратила конкурентноспроможність на міжнародному ринку товарів, а широкий внутрішній попит в значній мірі забезпечують імпорتنі товари[6].

На сучасному етапі розвитку уряд України ставить за мету збільшення ВВП за сім років у 2,7 разу у доларовому обчисленні.[7]. У 2017 році поставлено новий анти рекорд: за рівнем ВВП на душу населення Україна посіла 133

місце з показником 2194 доларів США, пропустивши вперед такі країни, як Мікронезію, Судан, Гондурас та інших економічних "тигрів". Поруч з нами – Папуа-Нова Гвінея, де рівень ВВП на душу населення майже дорівнює нашому і складає 2094 доларів. Стосовно зміцнення гривні слід зазначити, що у світовій практиці було лише кілька прикладів значної ревальвації національної валюти. Зокрема, у 2000-2008р.р. Бразилія та Чехія зуміли майже вдвічі зміцнити свої валюти.

Висновки. Значні макроекономічні дисбаланси, військовий конфлікт на Сході України та анексія АР Крим, глибокі структурні диспропорції, недостатній рівень прозорості у державному секторі управління призвели до того, що ситуація вимагає термінових коригуючих дій.

Першим пріоритетом має бути забезпечення макроекономічної стабільності фінансового сектору. Це повинно супроводжуватися проведенням ключових структурних реформ, щоб дати поштовх економічному зростанню. Оскільки, Україна перебуває у дуже складній політичній та економічній ситуації, то для стабілізації ВВП є необхідним проведення державної політики, яка повинна супроводжуватися проведенням ключових структурних реформ. На нашу думку, уряд України повинен проводити жорстку фіскальну політику та продовжити політику плаваючого валютного курсу. Також країні необхідні реформи газового сектора, дерегуляція бізнесу і прозора система держзакупівель.

Уряду необхідно мінімізувати негативний ефект бюджетної стабілізації для економічної активності. Для цього необхідно:

1) намагатися знайти кошти для низки найважливіших інфраструктурних проєктів, зокрема і за рахунок пільгового фінансування;

2) максимально заохочувати підприємницьку діяльність;

3) ввести адекватні банківські інструменти для фінансування нових проєктів;

4) максимальна підтримка експортної діяльності за рахунок інформаційної, технічної і правової підтримки самих експортерів, за рахунок сприяння виходу малого і середнього бізнесу на зовнішні ринки, а також за рахунок формування системи експортного кредитування та страхування.

Література

1. Моторина Р. М. Економічна статистика: навчальний посібник. Київ, 2005. 362 с.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. УНІАН: [Електронний ресурс]: <https://economics.unian.ua/finance/10054196-tempi-zrostannya-vvp-ukrajini>

v-2017-roci-viyavilisyavishchimi-za-ochikuvannyanacbank.html

4. Валовий внутрішній продукт. [Електронний ресурс] <https://uk.wikipedia.org/wiki>

5. УНІАН: [Електронний ресурс]: <https://www.ukrinform.ua/.../2490639-svitovij-bank-vidznac>

6. Мадяр Р. О. Пріоритетні заходи з стабілізації обсягів ВВП та прогнозування його динаміки [Електронний ресурс]: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO

7. Гайдуцький А. Як Україні поповнити ВВП? І яким шляхом піти країні? <http://gazeta.dt.ua/finances/yak-ukrayini-podvoyiti-vvp-i-yakim-shlyahom-piti-krayini-.html>

8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі. [Електронний ресурс]: www.me.gov.ua/

9. Скорук О. В. Тіньова економіка: сутність причини виникнення та шляхи подолання. *Економіка і суспільство*. 2017. №11. С.127-131.

10. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

УДК 332.132(477)

Марків М. М.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ З ПОГЛЯДУ ОРІЄНТАЦІЇ НА СВІТОВИЙ РИНОК

Стаття присвячена визначенню впливу світових трансформаційних процесів на вітчизняну економіку з урахуванням умов сучасного бізнес-середовища. Встановлено, що спостерігаються прояви переломного моменту і переходу до значних економічних структурних перетворень, а тому країні повинні вжити заходів для адаптації до нового бізнес-середовища з метою підвищення своєї конкурентоспроможності. Виявлено основні стратегічні напрями розвитку економічних систем, які сприятимуть реагуванню на трансформаційні

процеси і посиленню позицій економічних систем на світовому ринку. Встановлено прояви переходу до значних економічних структурних перетворень, тому Україна має вжити заходів для адаптації до нового бізнес-середовища з метою підвищення своєї конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: *світові трансформаційні процеси; вітчизняна економіка; структурні перетворення; бізнес-середовище; сталий розвиток; конкурентоспроможність.*

Markiv M. M.

TRANSFORMATION PROCESSES IN THE ECONOMIES OF UKRAINE, ESTABLISHED IN THE GLOBAL MARKET

The article is devoted to determining the influence of global transformational processes on the domestic economy, taking into account the conditions of the modern business environment. It has been established that there are manifestations of the turning point and the transition to significant economic structural changes, and therefore coun-

tries must take steps to adapt to the new business environment in order to increase their competitiveness and ensure sustainable development. The main strategic directions of the development of economic systems that promote timely response to transformational processes and strengthening the positions of economic systems on the world market